

ورزش ۱۴۰۲

سری جزوات آموزشی

شرح کامل فارسی

یازدهم

تهیه و تنظیم:

دکتر الیاس پور

سخنی با دانش آموزان گرامی :

یکی از دغدغه های همیشگی من ، وجود شرحی کامل برای کتب فارسی دوره متوسطه بود . کتابی که بتواند به شکلی ساده ، موضوعات را برای دانش آموزان ساده و قابل فهم کند و چیزی جدا از شرحی هایی باشد که موسسات آموزشی در این مورد نوشته اند .

از سال تحصیلی ۱۴۰۱ ، این کار شروع شد و دومین ویرایش ، همین نسخه ای است که پیش چشمان شماست و امیدوارم در موفقیت شما نقشی هر چند کوچک داشته باشد .

در این شرح ، تمام موارد کتاب به شکل کامل شرح شده و نکات مهم آن بازگو شده است و منبعی کامل برای مطالعه فارسی یازدهم به شمار می رود .

خوشحال خواهیم شد نکات قابل مشاهده خودتان را در مورد این کتاب با من در میان بگذارید .

آیدی تلگرام جهت تماس : @dr.eliasipour

جهت برگزاری کلاس های فارسی ، فنون ادبی و عربی دکتر الیاسی پور ، با شماره ۴۲۲۶۱۹۹ آموزشگاه والا تماس بگیرید

۱- به نام چاشنی بخشش (زبانها) / ملاءوت سنج معنی در بیانها

**قلمرو زبانی:** چاشنی: مزه، طعم / چاشنی بخش: آنچه برای اثربخشی بیشتر کام به آن اضافه می شود. / حلاوت: شیرینی / حلاوت سنج: کسی که شیرینی را ارزیابی می کند، کسی که ملاک ارزیابی شیرینی است / قلمرو ادبی: قالب: مثنوی / زبان: مجاز از سخن / چاشنی بخش زبان: حس آمیزی / حلاوت سنج معنی: حس آمیزی / واج آرای: «ن»  
**معنی:** با نام خدایی که حضورش در سخن، مزه و شیرینی بدان می بخشد؛ نامش و حضورش در سخن، معیار سنجش شیرینی معنا در بیان هاست

۲- بلند آن سر که او فواید بلندش / نژد آن دل که او فواید نژدش

**قلمرو زبانی:** نژد: خوار و زبون، اندوهگین / قلمرو ادبی: بلند آن سر: کنایه از سرافراز / سر و دل: مجاز از انسان / دل: مجاز از انسان / سر، دل: تناسب / تلمیح به آیه: تعز من تشاء و تذلل من تشاء. / موازنه (رشته انسانی)  
**معنی:** آن کسی بزرگ و والا می شود که حق او را بزرگ گرداند؛ و آن کسی پست و زبون می شود که حق او را پست و زبون گرداند (همه چیز به دست اوست).  
**مفهوم:** سربلندی و خواری به دست خداوند است.

۳- در ناپسته امسان گشاده ست / به هر کس آنچه می بایست داده ست

**قلمرو زبانی:** احسان: نیکی، داد و دهش، بخشش / گشاده: باز / ناپسته: باز / قلمرو ادبی: در احسان: اضافه استعاری یا تشبیهی / واج آرای: «س»  
**معنی:** خداوند احسان و بخشش فراوانی دارد و به هر کس آن چه را شایسته اش است می دهد.  
**پیام:** بخشندگی خداوند

۴- به ترتیبی نهاده وضع عالم / که نی یک موی باشد بیش و نی کم

**قلمرو زبانی:** عالم: جهان / نهادن: گذاشتن / نی: نه / قلمرو ادبی: مو: مجاز از مقدار اندک / نی یک موی باشد بیش و نی کم: کنایه از اینکه همه چیز در جای خودش قرار دارد / بیش، کم: تضاد  
**معنی:** خداوند جهان را بر اساس حکمتی آفریده که همه چیز در جای خود نهاده شده؛ نه چیزی زیاد است و نه کم.  
**مفهوم:** قانونمندی آفرینش خدا

۵- اگر لطفش قرین مال گردد / همه ادبارها اقبال گردد

**قلمرو زبانی:** لطف: مهر و نیکویی / قرین: همراه / ادبار: بدبختی، سیه روزی / اقبال: خوشبختی، سعادت / قلمرو ادبی: اقبال، ادبار: تضاد  
**معنی:** اگر لطف و محبت خدا همراه انسان گردد، همه بدبختیهای ما به خوشبختی بدل می شود.

شرح کامل فارسی یازدهم - دکترالیاس پور

۶- وگر توفیق او یک سه نهد پای / نه از تدبیر کار آید نه از رای

**قلمرو زبانی:** توفیق: سازگار گردانیدن / قلمرو ادبی: پای یک سو نهادن: کنایه از پشت کردن و کاری نکردن / تدبیر: اندیشه، چاره گری / رای: تدبیر و اندیشه / پای، رای: جناس ناهمسان

**معنی:** اگر لطف و یاری خداوند همراه انسان نباشد، هیچ چاره گری و نظری کارساز نیست و به کار نمی آید.

**مفهوم:** وابستگی تدبیر بشر به توفیق الهی

۷- فرد را گر نبفتند روشنایی / بماند تا ابد در تیره رای

**قلمرو زبانی:** رای: در معنای «به»؛ حرف اضافه / ابد: زمان بی پایان / تیره رای: بدانندیشی، گمراهی / قلمرو ادبی: تیره، روشنایی: تضاد / تیره رای: حس آمیزی

**معنی:** اگر خدا انسان را آگاه نکند(راه درست را به او نشان ندهد)، انسان تا ابد در نادانی و گمراهی به سر خواهد برد.

**مفهوم:** خرد به خداوند وام دار است.

۸- کمال عقل آن باشد در این راه / که گوید نیستم از هیچ آگاه

**معنی:** در راه شناخت خداوند بهترین و کامل ترین راه خرد آن است که به ناآگاهی و نادانی خود اعتراف کند.

**مفهوم:** ناتوانی خرد در برابر علم ایزدی

فرهاد و شیرین، وحشی بافقی

درس اول: نیکه

۱- یکی روبه‌ی دید بی دست و پای فرو ماند در لطف و صنع فدای

**قلمرو زبانی:** فروماندن: تعجب کردن / لطف: مهربانی و نیکویی / صنع: آفرینش / **قلمرو ادبی:** قالب مثنوی / بی دست و پای: کنایه از ناتوان، معلول

**معنی:** فردی، یک روباه ناتوان و بی دست و پای را دید و از آفرینش و لطف خدا حیران شد،

۲- که چون زندگانی به سر میبرد؟ / بدین دست و پای از کجا می‌فورد؟

**قلمرو زبانی:** چون: چگونه / بدین: با این / **قلمرو ادبی:** دست، پای: تناسب

**معنی:** که این روباه معلول چگونه روزگار خود را می‌گذراند؟ و با این حال و روز از کجا خوراک به دست می‌آورد؟

۳- در این بود درویش شوره‌ریده رنگ / که شیری برآمد شغالی به پنگ

**قلمرو زبانی:** درویش: تهیدست / شوره‌ریده رنگ: آشفته حال / برآمد: جلو آمد، بیرون آمدن چنگ: پنجه / **قلمرو ادبی:** رنگ، چنگ: جناس / شیر: نماد دلاوری / تناسب: شیر، شغال

**معنی:** درویش آشفته حال در این اندیشه بود که ناگهان شیری که شغالی را شکار کرده بود جلو آمد.

۴- شغال نگون بخت را شیر خورد / بماند آنچه روباه از آن سیر خورد

**قلمرو زبانی:** نگون بخت: بدبخت / **قلمرو ادبی:** شیر، سیر: جناس / شیر، روباه: تناسب

**معنی:** شیر، شغال بدبخت را خورد و روباه از آنچه مانده بود، خورد تا سیر شد.

۵- دگر روز باز اتفاق او افتاد / که روزی رسان قوت روزش بداد

**قلمرو زبانی:** قوت: خوراک، غذا، رزق روزانه / دگر: دیگر (صفت مبهم) / روزی: رزق / روزی رسان: منظور خداوند است / مرجع ضمیر «ش» به روباه برمی‌گردد / **قلمرو ادبی:** روزی، روز: جناس / تکرار روز

**معنی:** روز دیگر همین اتفاق پیش آمد که خداوند روزی رسان، خوراک روباه را به او رساند.

۶- یقین، مرد را دیده بیننده کرد / شد و تکیه بر آفریننده کرد

**قلمرو زبانی:** دیده: چشم / بیننده: بینا / را: فک اضافه: مرد را دیده (دیده مرد) / شد: رفت / **قلمرو ادبی:** دیده: دیده را بیننده کرد: کنایه از آگاه کرد

**معنی:** چشمان مرد با این یقین بینا شد (به آگاهی رسید)، رفت و به خداوند آفریننده اعتماد و تکیه کرد.

۷- کزین پس به کنجی نشینم چه مور / که روزی نهورند پیلان به زور

**قلمرو زبانی:** کنج: گوشه / نشینم: می‌نشینم / مورچه / روزی: رزق / پیل: فیل / **قلمرو ادبی:** چه: مانند، تشبیه / مور، پیل: تناسب / مور، زور: جناس

شرح کامل فارسی یازدهم - دکترالیاس پور

**معنی:** درویش با خود گفت: از این به بعد مانند مورچه ای در گوشه ای می نشینم، زیرا جانوران بزرگ و درنده به زور و توانایی خود روزی نمیخورند. (خداوند روزی ایشان را میدهد).

۸- زنفدان فرو برد چندی به جیب / که بفشند روزی فرستد ز غیب

**قلمرو زبانی:** زنفدان: چانه / جیب: گریبان، یقه / که: زیرا / غیب: پنهان، نهان از چشم؛

**قلمرو ادبی:** زنفدان به جیب فروبرد: یعنی چانه در گریبان بردن: کنایه از به تفکر فرورفتن و در اینجا نشستن و کوشش نکردن نیز مقصود است // جیب، غیب: جناس

**معنی:** درویش مدتی چانه اش را در گریبان خود فرو برد (اندیشید) و باور یافت که خداوند بخشنده، روزی او را از غیب خواهد فرستاد.

۹- نه بیگانه تیمار خوردش نه دوست / چه چنگش رگ و استخوان ماند و پوست

**قلمرو زبانی:** تیمار: غم / جهش ضمیر: «ش» (مضاف الیه) / چنگ: نوعی ساز که سر آن خمیده است و تارها دارد **قلمرو ادبی:** تیمار: کنایه از یاری و پرستاری / بیگانه، دوست: تضاد / رگ، استخوان، پوست: تناسب / دوست، پوست: جناس / چه چنگ، رگ و استخوان و پوستش ماند: تشبیه، وجه شبه: لاغر شدن

**معنی:** نه آشنا و نه دوست، در اندیشه کمک به او نیفتادند تا این که از شدت ضعف، مثل ساز چنگ، رگ و استخوان و پوستش به جا ماند. (لاغر و نزار شد).

۱۰- چه صبرش نماند از ضعفی و هوش / ز دیوار محرابش آمد به گوش

**قلمرو زبانی:** چو: هنگامیکه / محراب: محراب مسجد / آمد: رسید / جهش ضمیر در «محرابش»: به گوشش آمد **قلمرو ادبی:** هوش، گوش: جناس

**معنی:** هنگامی که از ضعف و ناتوانی صبر و هوشش تمام شد، از دیوار محراب این آوا به گوشش رسید:

۱۱- برو شیر درنده باش، ای دغل / مینداز فـود را چه روباه شـل

**قلمرو زبانی:** دغل: فریبکار، ناراست، حيله گر / شل: لنگ، دست و پای از کار افتاده / قلمرو ادبی: شیر درنده باش: تشبیه / انداختن: کنایه از ناتوان نشان دادن / چه روباه: تشبیه / شیر، روباه: تناسب

**معنی:** ای انسان فریبکار، برو مانند شیر درنده باش (خودت شکار کن) و خود را مانند روباه معلول ناتوان نشان نده.

**مفهوم:** ترغیب به کوشش و جنب و جوش

۱۲- چنان سعی کن که تو ماند چه شیر / چه باشی چه روبه به وامانده سیر؟

**قلمرو زبانی:** سعی کردن: کوشش کردن / قلمرو ادبی: چه شیر: تشبیه / شیر، روباه: تناسب / وامانده: پس مانده / چه: چرا / پرسش انکاری / تکرار: چو / جناس: چه، چو / واج آرای: «چ»

**معنی:** چنان بکوش که همانند شیر از تو چیزی بماند تا دیگران از تو بهره مند شوند، چرا مانند روباه با غذای پس مانده دیگران سیر می شوی.

۱۳- بقور تا توانی به بازوی فویش / که سعیت بود در ترازوی فویش

**قلمرو ادبی:** مجاز از زور و توانایی / در ترازوی است: کنایه از اینکه سنجیده میشود / تلمیح به آیه «ان لیس للانسان الا ما سعی»

**معنی:** تا میتوانی از درآمد بازوی خودت غذا بخور، چرا که سعی و تلاش خودت میزان و سنجش رفاهت خواهد بود.

**مفهوم:** توصیه به کوشش

۱۴- بگیر ای جوان دست درویش پیر / نه فود را بیفگن که دستم بگیر

**قلمرو زبانی:** درویش: گدا / افکندن: انداختن / **قلمرو ادبی:** دست گرفتن: کنایه از کمک کردن / جوان، پیر: تضاد / تکرار: دست، بگیر / خود را افکندن: کنایه از «به ناتوانی زدن»

**معنی:** ای جوان دست پیرمرد درویش را بگیر (به او کمک کن) نه این که خودت را بیندازی و ناتوان جلوه بدهی تا دیگران دستت را بگیرند و به تو کمک کنند.

**مفهوم:** کمک به دیگران

۱۵- فدا را بر آن بنده بفشایش است / که فلق از وهودش در آسایش است

**قلمرو زبانی:** را در «خدا را»: رای فک اضافه / بخشایش: آموزش؛ فعل بخشودن / خلق: مردم / **قلمرو ادبی:** ردیف: است / واج آرای: «ش»

**معنی:** خداوند نسبت به آن بنده ای لطف و بخشش دارد که دیگران از وجود او در آسایش و راحتی باشند.

**مفهوم:** کمک به مردم سبب رستگاری است

۱۶- کرم ووزد آن سر که مغزی دراوست / که دون همتانند بی مغز و پوست

**قلمرو زبانی:** کرم ووزیدن: جوانمردی کردن / همت: اراده، عزم نیرومند / دون همت: فرومایه / واو در «بی مغز و پوست»: واو همراهی

**قلمرو ادبی:** سر: مجاز از انسان / مغز: مجاز از اندیشه و خرد / پوست: مجاز ظاهر / اوست، پوست: جناس / مغز، پوست: تناسب

**معنی:** کسی که در سرش مغز و عقل دارد به دیگران نیکی میکند؛ زیرا آنان که نادان و بی مغز هستند فرومایه و بی خرد هستند و تنها پوست و ظاهری از انسان بودن را دارند.

۱۷- کسی نیک بیند به هر دو سرای / که نیکی (سازد) به فلق فدا

**قلمرو زبانی:** بیند: می بیند / سرا: خانه / خلق: مردم / **قلمرو ادبی:** سرا: استعاره از جهان؛ دو سرا: دنیا و آخرت / نیک، نیکی: جناس

**معنی:** کسی در دو جهان لطف و احسان خدا را میبیند که به آفریدگان خدا نیکی و دهش کند.

**مفهوم:** رستگاری انسان بخشنده

**قلمرو زبانی :**

۱) معنای واژه های مشخص شده را بنویسید. دغل : فرومایه ، جیب : گریبان ، دون همّتی : پستی اراده .

۲) برای کاربرد هر یک از موارد زیر ، نمونه ای در متن درس بیابید .

پیوند هم پایه ساز : دگر روز باز اتفاق اوفتاد      که روزی رسان قوت روزش بداد

پیوند وابسته ساز : شد و تکیه بر آفریننده کرد

۳) معانی فعل « شد » را در سروده زیر بررسی کنید .

بیت اول : گشت ، بیت دوم : رفت

۴) با استفاده از شیوه های زیر ، به معنای هر یک از واژه های مشخص شده ، دقیق تر می توان پی برد :

الف : قرار گرفتن واژه در جمله :

- ماه طولانی بود - ماه تابناک بود

ب : با توجه به رابطه های معنایی ( مترادف ، تضاد ، تضمّن و تناسب )

- سیر و بیزار = مترادف - سیر و گرسنه = تضاد

- سیر و پیاز = تناسب - سیر و گیاه = تضمّن

اکنون برای دریافت معانی واژه های « دست » و « تند » به کمک دو روش بالا ، چند جمله مناسب بنویسید .

دست و پا = تناسب / دست و بدن = تضمّن / تند و آرام = تضاد / تند و سریع = مترادف

**قلمرو ادبی :**

۱) از متن درس دو کنایه بیابید و مفهوم آن را بنویسید. زرخدان : به جیب فرو بردن ، تکیه بر کسی کردن : از کسی حمایت کردن

۲) در بیت زیر ، شاعر چگونه آرایه جناس همسان (تام) را پدید آورده است ؟

با زمانی دیگر اندازه ای که پندم می دهی کاین زمانم گوش بر پنگ است و دل در پنگ نیست

چنگ : ساز موسیقی چنگ : پنجه

۳) ( ارکان تشبیه را در مصرع دوم بیت دوازده مشخص کنید . تو : مشبه ، چو : ادات ، روبه : مشبه به ، به وا مانده سیر : وجه شبه

۴) در این سروده « شیر » و « روباه » نماد چه کسانی هستند ؟ روباه : نماد افراد بدون تلاش و وابسته به دیگران . شیر : نمات افراد متکی به خود



شرح کامل فارسی یازدهم - دکترالیاس پور

قلمرو فکری :

۱- معنی و مفهوم بیت شانزدهم را به نثر روان بنویسید . هر انسانی که دارای دانایی و درک است بخشش میکند اما انسان های پست و خسیس انسان هایی بی درک و شعور هستند .

۲ ( درک و دریافت فود را از بیت زیر بنویسید .

یقین مرد را دیده بیننده کرد شد و تکیه بر آفریننده کرد

ایمان قلبی مرد ، چشم مرد را باز کرد و او را آگاه کرد و آن شخص رفت و بر خداوند تکیه کرد

۳) برای مفهوم هر یک از سروده های زیر ، بیتی مناسب از متن درس بیابید:

(زق هرچند بی گمان / برسد شرا عقل است جستن از در ها

(برو شیر درنده باش ای دغل مینداز خود را چو روباه شل)

سمر دیده درفت ارغوانی / کشیده سر به باه فسته جانی

به گوش ارغوان آهسته گفتم / بهارت فوش که فکر دیگرانی

( کسی نیک بیند به هر دو سرای که نیکی رساند در ترازوی خویش )

چه در کار و چه در آزمودن / نباید جز به فود ، ممتاح بودن

( بخور تا توانی به بازوی خویش که سعیت بود در ترازوی خویش )

۴) درباره ارتباط معنایی متن درس و مثل ( از تو مرکت از فدا برکت ) توضیح دهید . افراد با خرد و تدبیر بخشش میکنند

اما افراد حقیر اهل بخشش نیستند ، انسان اگر برای کسب روزی خود تلاش کند خداوند نیز به تلاش او برکت میدهد .

**AzmoonFree.ir**



هرچی برای کنکور و امتحانات نهایی لازم  
داری رو کاملا رایگان برات فراهم میکنیم.

+

**پخش سوالات آزمون های آزمایشی**

**AzmoonFree.ir**

برای ورود به سایت کلیک کن